

En historie om vanter historie, historier om vanter og historiske vanter.

Kap. 3

Mette Nørregaard Christensen, 2021, IG: @jellingvanter

Jellingvanter og museumsformidling

Tag et kig i det Danske pas. På omslaget og alle siderne er der motiver fra den store runesten i Jelling. Jeg bor i den lille by, hvor UNESCO Verdensarv, Jellingmonumenterne, fylder en hel del. Det fylder fordi Jellinghøjene, kirken, runestenene, skibssætningen og palisaden og museet *Kongernes Jelling* helt fysisk ligger midt i byen og tiltrækker masser af turister. Men det fylder selvfølgelig også i byens fortælling om sig selv.

Har det noget med vanter at gøre? Nej, - men når man cykler igennem Monumentområdet hver dag, og er optaget af kulturhistorie og formidling og i øvrigt tænker på vanter, så kan det ske at, der kommer vanter ud af det.

Jellingvanter med motiv fra den store Jellingsten på håndryggen

Der kom vanter ud af det

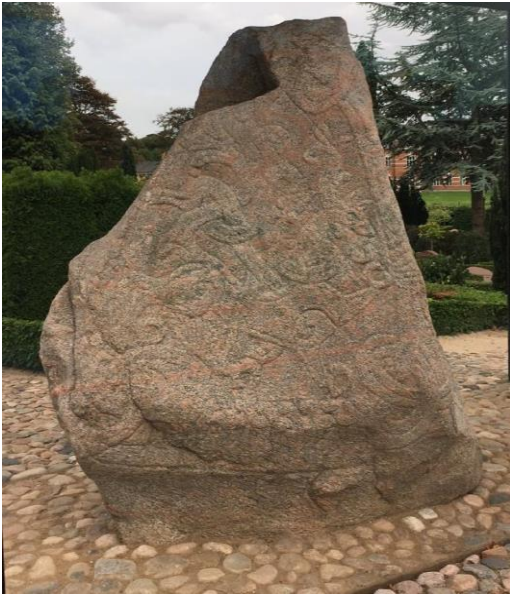
Jeg ville gerne formidle essensen af Jellings kulturhistorie ved at designe et par vanter. Selvfølgelig blev den store runesten, Jellingstenen, min inspiration. Formmæssigt var jeg inspireret af norsk vantetradition i konstruktionen af mønsteret. Det kan man se på håndryggen, hvor hovedmotivet er placeret, håndfladen der har et fladedækkende mønster, og den mønsterbort der går rundt om håndleddet. Der er udtaget masker til tommelfingerkile, så vanten sidder godt på hånden. Trappemønstret langs siderne og indtagningerne i toppen er også typisk for en norsk vante. Man kan læse mere om denne type vanter fx i bogen *Norske vanter fra Selbu* (Bårdsgård 2020).

Med inspiration fra de gamle museumsvanter valgte jeg at strikke Jellingvanterne på tynde pinde, 2 mm. Det giver en tæt vante, der kan blive næsten vindtæt. Men det giver også muligheden for at have mange masker, eller pixels, at arbejde med i motivet, og det var nødvendigt, hvis jeg skulle have mange detaljer med.

Jellingstenen

Den store Jellingsten har tre sider, tekstsiden, løvesiden og Kristussiden. Teksten fortæller, at Kong Harald satte stenen til ære for sin far og mor, og Harald praler af at have samlet Danmark og Norge og have gjort Danerne kristne. Stenen kaldes også Danmarks dåbsattest, for det er første gang, landet Danmark er nævnt. Både Løvesiden og Kristussiden er afbildet i det danske pas.

Mønsteret på oversiden af vanterne er et udsnit af figurerne på Jellingstenens løveside og forestiller Midgårdsormen, der slynger sig om løven.

Jellingstenen. Motivet med løven og Midgårdsormen er afbildet i det danske pas

Designprocessen

Det mest spændende var at udvælge motiverne og selve designprocessen. Ret hurtigt kunne jeg se, at der ingen chance var for at få proppet hele motivet med løven og Midgårdsormen ind på vanten, så jeg måtte udvælge dele af motivet. Efter at have prøvet diverse smarte digitale metoder endte det med, at jeg satte ternet papir op på PC-skærmen og lavede en grov skitse af motivet med blyant.

Opslagstavle med nogle af de strikkeprøver jeg lavede før brikkerne faldt på plads til diagrammet til Jellingvanterne.

Øverst tv på fotoet af opslagstavlen ses mit første forsøg med at strikke motivet. Garnet var alt for tykt, løven er så groft pixeleret, at den er svær at genkende, og Midgårdsormen er helt ude i kanten. Farverne dur heller ikke, -der er ikke nok kontrast.

I de nederste tre prøver har jeg gennemstrikket motivet og ændret detaljer undervejs. Jeg har tilføjet et par masker mere i venstre side, så Midgårdsormens hale kan blive sammenhængende. Midgårdsormens øjne og snude har fået små justeringer, og der er kommet lidt mere af løvens klør med nederst i motivet. Nu var motivet og størrelsen på vanten ved at være på plads, og jeg kunne kigge nærmere på vantens håndflade.

På indersiden af vanten står teksten fra Jellingstenen, -i runer.

*"Harald konge lod gøre disse kumler efter Gorm sin fader
og efter Thyra sin moder - den Harald som vandt sig
Danmark al og Norge og gjorde danerne kristne"*
(Nationalmuseet www.natmus.dk)

På den lange strikkeprøve (opslagstavlen) har jeg afprøvet runeskriften omsat til pixels. Det er tydeligt, at der skal en del kontrast til, før runerne træder frem. Runer er almindeligvis skrevet lodret, ovenfra og ned. På Jellingstenen står runeskriften vandret med læseretning fra venstre mod højre, så det skulle runerne selvfølgelig også på vanterne.

Her opstod et strikketeknisk problem. Vanten er strikket med to farver, og der skiftes hele tiden mellem farverne for at danne mønsteret. Hvis runerne skal stå på linjer, vil der blive lange ensfarvede passager i mønsteret. Resultatet vil være lange tråde på bagsiden, som fingrene kan hænge i. Min løsning blev at lade runerne hoppe lidt på linjerne, så jeg fik en jævn fordeling af de to farver i mønsteret. Det var den praktiske forklaring. Æstetisk kom det også til at fungere bedre; Ved første øjekast ses et fladedækkende mønster, men kigger man nærmere, kan man tyde skriften. Jeg kan godt lide, at der er noget at gå på opdagelse i.

Håndfladens mønster.
Runerne hopper og danser

Man kan læse om vikingetidens runer på Nationalmuseets hjemmeside (<https://natmus.dk/historisk-viden/temaer/runer/runer-i-vikingetiden/>).

Jellingvanterne kan købes som strikkekit i museumsbutikken Kongernes Jelling. I 2020 blev der føjet endnu et design til, *Jellingstenhuen*. En hue formet som Jellingstenen og med motiverne fra de tre sider. Har man lyst til at læse mere om det, så find artiklen *Mette har strikket en stenhue* (Hasseriis 2020).

Museumsstrik

Der er en lang tradition for at omsætte vikingemotiver til forskelligt håndværk. Mange har ladet sig inspirere og har arbejdet i mange forskellige materialer. Kig i museumsbutikkerne, hvor det bugner af T-shirts, tørklæder, kopier af mønter, spillebrikker og ikke mindst smykkekopier. En billedsøgning på *vikingemotiver* bringer lige så mange eksempler på tatoveringer som på konkrete fund og også en tur i genbrugsbutikken vidner om interessen for vikingetidens mønsterrigdom. Her findes fx klokkestreng og andre broderier, -ikke alle lige skønne, vurderet med nutidens blik.

Mange, der laver håndarbejde oplever en dejlig form for fordybelse, hvor tankerne vandrer, og man slapper af. Når man tager det gamle håndarbejde frem mindes man den situation, man var i og den gode radioudsendelse man måske hørte. Andre gange skal man virkelig holde tungen lige i munden og må koncentrere sig fuldt ud om teknikken og mønstret. På en måde forener man i processen det taktile med hukommelsen og det abstrakte.

Jellingvanter. Damestørrelse strikket på pind 2mm og herrestørrelse på pind 2,5mm

Anne Kirketerp har skrevet en bog om *Craft psykologi*, som handler om håndarbejdes afstressende effekter. I bogen kommer hun med nogle bud på, hvordan håndarbejdet kan være med til at bringe os velbefindende (Kirketerp, 2020).

Men der er også et kulturformidlingspotentiale. Når man begynder at kradsede lidt i kulturhistorien, så opdager man, at vi bringer meget af det gamle symbolsprog med os ind i nutiden, vi ved det måske bare ikke. Umiddelbart ser vi det som smart design og flotte mønstre, men der er også en kulturhistorisk fortælling, der kan bringe os tæt på de

mennesker, der kom før os. Håndarbejde hviler på traditioner, og formsproget og symbolerne rummer altid en historie, som vi kan være mere eller mindre bevidste om. Hvis man strikker et par Jellingvanter, så er mit håb, at man ikke kan undgå at fordybe sig i historien om Jellingmonumenterne. Man har nærstuderet mønstrene og deres betydning og undret sig over runeskriften og snoningerne i motivet. På en måde kan man sige, at museumsoplevelsen er blevet forlænget og forstærket i arbejdsprocessen, og når man bruger vanterne, kommer vil man igen komme til at tænke på museumsoplevelsen og historien om Jellingstenen.

Næste kapitel kommer snart- og handler om vanter med solheste

Inspiration og henvisninger

Bårdsgård, A. (2020) Norske vanter fra Selbu, Turbine

Hasseriis, J. (1. maj 2020) *En ulden historie. Mette har strikket en stenhue*. Vejle Amts Folkeblad
<https://vafo.dk/artikel/en-ulden-historie-mette-har-strikket-en-sten-hue-2020-4-30>

Nationalmuseet om Jellingstenene. www.natmus.dk) <https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/vikingetiden-800-1050/monumenterne-i-jelling/jellingstenen/>

Vikingetidens runer <https://natmus.dk/historisk-viden/temaer/runer/runer-i-vikingetiden/> (link 05.03.21)

Kirketerp, A. (2020). *Craft-psykologi : sundhedsfremmende effekter ved håndarbejde og håndværk* (K. S. Hyldig, Red.; Udgave). Mailand.

Fotos: Mette N. Christensen